

Published in Florentin Smarandache: *Prin tunele de cuvinte. Poeme într-un vers / Through Tunnels of Words. One Line Poems*, pp. 5-10.
Traducere în limba engleză de Florentin Smarandache. Cu o prefață de Ovidiu Ghidirmic. Grafica de Victor Moraru.
București: Haiku, 1997; 74 p. ISBN 973-97876-2-2

Prefață la *Prin tunele de cuvinte*

Ovidiu Ghidirmic

Inceput prin volumul de “haiku”-uri **Clopotul tăcerii**, procesul de clasicizare a *paradoxismului* se continuă prin prezentul volum **Prin tunele de cuvinte**, care conține “*poeme într-un vers*” și care se vrea o replică la mai vechiul ciclu, atât de ostentativ afișat: “*Poeme fără nici un vers*”. Asistăm la o dialectică a negației și la o polemică interioară în cadrul operei smarandachene. Poetul se dezice de el însuși, de o ipostază a sa lirică anterioară.

Titlul volumului ne atrage, numaidecât, atenția. **Prin tunele de cuvinte**, o metaforă din poemul ultim al volumului, vrea să sugereze mersul unidirecțional al discursului poetic prin “tunelul” cuvintelor dintr-un singur vers.

Sugestia de a scrie poeme într-un vers îi va fi venit, probabil, lui Florentin Smarandache de la Ion Pillat, unul dintre marii poeți români din perioada antebelică, autorul unui volum intitulat chiar: **Poeme într-un vers (1936)**. Ion Pillat este unul dintre reprezentanții de marcă ai *tradiționalismului* românesc, un spirit fin și cultivat, de un mare rafinament artistic, poet de valoare universală. Ion Pillat dădea chiar o definiție sui-generis a poemului într-un vers: “*Un singur nai, dar câte ecouri în păduri...*”. Dar, Florentin Smarandache se delimitează de prestigiosul său model, atât prin concepție, cât și prin tehnica poetică. Nevoia de autodelimitare programatică este imperioasă, esențială, la Florentin Smarandache, care este un spirit “*în răspăr*”, “*à rebours*”, ce nu se poate manifesta decât prin negație, prin opoziție, atât față de alții, cât chiar și față de sine.

Pe vremea lui Ion Pillat, poemul într-un vers era considerat o *“inovație”*, cu atât mai interesantă, cu cât apărea la un poet de factură tradiționalistă. Astăzi avem, însă, o întreagă tradiție a poemului într-un vers, în care se înscrie și... *“paradoxistul”* Florentin Smarandache. Poemele într-un vers ale lui Ion Pillat, ca, de altfel, întreaga poezie a autorului celebrului volum: **Pe Argeș în sus** (1923) - care reprezintă o dată memorabilă în istoria literaturii române - se remarcă printr-o caligrafie impecabilă a versurilor. Și aceasta pentru că Ion Pillat era un *“calofil”* convins, un adept al *“scrisului frumos”*, în timp ce Florentin Smarandache are o evidentă structură de *“anticalofil”*, nedispus să acorde o importanță exagerată formei. Ion Pillat este un temperament *“apolinic”*, calm, senin, liniștit și echilibrat, pe când emulul său are, dimpotrivă, un temperament *“dionisiac”*, frământat, neliniștit, anxios, de o frenezie vitalistă. Admirabile ca *“scriitură”*, poemele într-un vers ale lui Ion Pillat nu mizează pe *“paradox”*, care constituie punctul-forțe al gândirii și literaturii lui Florentin Smarandache.

După părerea noastră, poemul într-un vers reprezintă piatra de încercare a oricărui poet adevărat, pentru că se întemeiază pe capacitatea de sinteză - calitatea supremă a spiritului uman - și presupune arta conciziei extreme, de a exprima cât mai mult, în câte mai puține cuvinte. *“Multum în parvo”* - cum spuneau latinii. Tentația absolută, în materie de poezie, este de a cuprinde însăși esența lumii, a întregului univers, într-un vers, performanță atinsă numai rareori, de poeți ca Dante, Shakespeare, Goethe sau Eminescu. Printr-un singur vers, poetul poate deveni nemuritor și poate dăinui peste

veacuri. Ca să ne limităm numai la un exemplu, care ne este mai la îndemână, Eminescu, cel mai mare poet român, dacă ar fi scris numai versul “**Căci vis al morții eterne e viața lumii întregi**”, cu care se încheie poemul *Împărat și proletar*, ar fi fost îndeajuns să rămână unul dintre cei mai mari poeți ai tuturor timpurilor. Trebuie să recunoaștem că un asemenea vers n-a mai fost scris, niciodată, în literatura lumii. Că “*viața este un vis*” au spus-o aproape toți marii romantici, dar că viața lumii nu este decât un vis al morții, n-a mai spus-o decât Eminescu. Să privești întreaga viață a lumii dintr-o astfel de perspectivă cutremurătoare a neantului, te lasă fără nici o replică, te reduce la... Tăcere. Minteă îți este găurită de atâta logică a absolutului!

Poeemele într-un vers trebuie să tindă să devină cât mai concise și relevante definiții apoftegmatice, de o sentențiozitate gnomică, pe care au atins-o maximele și aforismele clasice. De aceea, arta poemelor într-un vers este atât de dificilă. Oricât de moderne ca formă, poemele într-un vers țin de o artă, care rămâne în esența ei, clasicistă!

Poeemele într-un vers ale lui Florentin Smarandache, din volumul *Prin tunele de cuvinte*, nu mai conțin aproape nimic din “*inovațiile*” paradoxiste, cu excepția “*paradoxului*”, ca atare, care nu este nici măcar o inovație...” *paradoxistă*”. Nu sunt nici “*antiliteratură*”, nici “*nonpoeme*”, nici “*grafopoeme*”, nici “*pictopoeme*”, ci poeme, în adevăratul sens al cuvântului. Poetul aflat odinioară în război necurnat cu principala unealtă a literaturii, iată-l acum instalat destul de confortabil în “scriitură”: după cum ne spune, parcă, ușor resemnat, de la început. “*Trăiesc într-un singur cuvânt: scriere*”. Nici nu se

putea altfel! O singură dată îl mai încearcă irepresibile nostalgii “*paradoxiste*”, atunci când, prin repetiție, ajunge la secționarea unui cuvânt, e drept, cel mai tulburător dintre toate: “*Tăcere*”, așa cum se întâmplă în versul “*Câinii latră tăcerea, tăcerea, tăce - “ (La stână) și care semnifică prelungirea, paradoxală, a ecourilor... Tăcerii.*

Nu sunt ușor de grupat aceste poeme într-un vers ale lui Florentin Smarandache, din cauza diversității lor tematice, dar și a tehnicii. Lăsăm cititorului român sau american sau de pretutindeni plăcerea de a le categorisi el însuși. Noi încercăm doar un îndreptar cu totul sumar. O primă categorie o formează poemele care traduc nostalgia patriei natale și a culturii românești. Pentru cine cunoaște, fie și oricât de sumar, cultura românească, balada populară **Miorița** reprezintă un punct de plecare. Pornind de la această baladă, unul dintre cei mai mari poeți și filosofi români, Lucian Blaga, fixa “*matricea stilistică*” a spiritualității românești, în eseu său **Spațiul mioritic** (1936). Românul s-a născut într-un “*spațiu mioritic*”, într-un spațiu pastoral, care este spațiul său “*matrice*”, ce i-a modelat sensibilitatea. Din balada **Miorița** se desprinde o concepție filosofică specific românească, o concepție “*mioritică*” despre moarte, un “*Weltanschauung*” românesc. Românul, după cum rezultă din baladă, a văzut moartea ca pe o nuntă de proporții cosmice, ca pe un ritual liturgic, la care participă întreaga natură. Forța morală a românului, care este aceea a unui popor așezat la răscruce de drumuri, în bătaia tuturor vânturilor istoriei, este de a converti un eveniment tragic într-unul vesel. Originalitatea acestei viziuni asupra existenței este unică. Balada **Miorița** este un fel de religie pentru poporul român. Atât de mult crede

Florentin Smarandache în spiritualitatea românească, încât ajunge la preeminența creației artistice, generatoare ea însăși de realitate. “*Coboară ciobanii la șes direct din baladă*” (Miorița). Zborul păsării în ou este titlul memorabil al unui alt poem într-un vers, un titlu demn de părintele sculpturii moderne, Brâncuși, care a surprins nu numai zborul, ci și...latențele zborului. Aceasta este chiar un titlu conceput în cel mai bun spirit paradoxist! Cuvintele-cheie ale spiritualității românești sunt: “*doină*” și “*dor*”. *Doina* este o melodie specific românească, prin care se exprimă “*dorul*”, un sentiment complex, care nu are echivalent în nici o altă spiritualitate și pe care același Lucian Blaga îl definea ca “*melancolia, nici prea grea, nici prea ușoară, a unui suflet, care suie și coboară*”. De altfel, cuvântul “*dor*” este intraductibil. Scriitor româno-american, pe Florentin Smarandache îl ajunge “*dorul*” chiar la Phoenix: “*Prăpastia întoarsă, muntele de dor*” (Un gând din Phoenix - SUA). Latinitatea poporului român, vestigiile geto-dacice de la Sarmisegetuza, satul Bălcești, din Oltenia natală, Eminescu și Bacovia, ca repere culturale, sunt alte teme de meditație pentru Florentin Smarandache.

Influența lui Bacovia, un alt mare poet român, cel mai de seamă reprezentant al *simbolismului* românesc este vizibilă, în aceste poeme într-un vers. De altfel, Florentin Smarandache a fost catalogat de critica românească, încă de la volumul de debut: *Formule pentru spirit*, drept un “*bacovian*”. Multe dintre aceste poeme într-un vers sunt alcătuite după tehnica picturală bacoviană, a sinestezii și corespondențelor, adevărate pasteluri cromatice: “*Tună a ploaie de plumb peste albul pământ*” (Bacoviană I); “*Înflorește în ploi cărunte ulița îmbătrânită*” (Bacoviană II).

Dar și mai mare este, în acest volum, influența *expresionismului* lui Lucian Blaga. *Expresionismul* constă în stabilirea unor relații cu cosmosul, cu absolutul și ilimitatul și se caracterizează prin imagism violent, prin metafore șocante: “În sângele albastru al cerului clocotesc stele” (Cosmică I); “Lumina își ridică poalele la brâu” (Naștere); “Nu te apleca în afara timpului tău” (E periculos să sporgersi).

În sfârșit, credem că linia de forță a acestui volum constă într-o lirică metafizică prin care Florentin Smarandache se înscrie pe linia *pesimismului* filosofic și a *existențialismului* contemporan. Conceptele de “angoasă”, “grijă”, “spaimă”, specifice filosofiei existențialiste contemporane își găsesc, în acest volum, cea mai largă ilustrare: “Se cuibărea în mine o caracatiță de groază” (Comminatio); “Oglinda feței mi-e zbârcită de anxietate” (Autoportret); “Plin de așteptare în făina albă a singurătății” (Patență); “Pe tabla neagră a disperării mai scriu câte o poezie” (Școală); “Locuiesc singur în cosciugul din mine” (Adresă). Cele mai multe din poemele într-un vers, din volumul *Prin tunele de cuvinte* sunt, într-adevăr, memorabile: “Te implor, nu mă mai naște încă o dată, mamă!” - iată un aforism pe care nici cel mai sumbru dintre filosofii lumii, Schopenhauer, n-ar fi avut îndrăzneala să-l emită!

Florentin Smarandache este și un mare poet, care nu trebuie privit numai prin prisma teoriei, ci și dincoace și dincolo de “*paradoxism*”.